

MARIUS SMETONA

Vilniaus universitetas, Lietuva
Vilnius University, Lithuania

SĄVOKŲ „KALBA“, „TAUTA“, „VALSTYBĖ“ PLĖTINIAI JAUNIMO SĄMONĖJE

Expansion of Concepts – ‚Language‘, ‚Nation‘, ‚State‘ –
in the Consciousness of Young People

SUMMARY

This article is based on the opinion poll data – answers to questions: „What does language means for me?“, „What does nation means for me?“, „What does state means for me?“ The analysis of data was performed using the method elaborated by Lublin ethnolinguistic school. It was settled that young people assume that *language* is important personal identity feature indicating nationality and used for communicational and cognitional purposes; they associate *nation* with home or family and *state* with homeland, fatherland, environment, place where they grew up in which same language is used and habitants share the same culture. Analysis of descriptors, phrases and aspects of the answers manifested that *language*, *nation* and *state* are so closely related in the young people consciousness that they merge together. Language is treated as the nation’s and state’s distinguishing feature; *nation* – as the community of people living in the same state and using the same language; *state* – as nation’s territory.

SANTRAUKA

Šiame straipsnyje* pateikiamas originalus tyrimas, ką šiuolaikiniam jaunimui reiškia sąvokos *kalba*, *tauta*, *valstybė*. Remiantis Liublino etnolingvistų sukurtu metodu, nagrinėjami studentų atsakymai į klausimus „Kas man yra kalba?“, „Kas man yra tauta?“, „Kas man yra valstybė?“ Jaunimui kalba – tai žmogaus, tautos išskirtinis, savitas, unikalus pažinimui, suvokimui svarbus identiteto bruožas. Tauta – nedalomas vienetas, kuris asocijuojasi su namais ar šeima. Valstybė asocijuojasi ir su vieta, kur gimėi, augai, tai yra su gimtine,

* Straipsnis parengtas pagal Valstybinės lietuvių kalbos komisijos finansuojamo mokslo projekto „KALBA, TAUTA, VALSTYBĖ“ surinktus duomenis ir apima tik dalį viso koncepto (visą konceptą sudaro sisteminių, apklausų ir šiuolaikinių diskursų analizė).

RAKTAŽODŽIAI: konceptas, kalba, tauta, valstybė, vertybės.

KEY WORDS: concept, language, nation, state, values.

tėvyne, terpe, kurioje kalbama ta pačia kalba ir esama kultūrinio bendrumo. Analizė leidžia daryti išvadas, kad nors kalba, tauta ir valstybė iš pirmo žvilgsnio yra skirtingi dalykai, bet jaunimo pašamoneje jie yra vienas nuo kito neatskiriami: kalba yra suprantama kaip tautos bendravimo priemonė ar valstybės skiriamasis bruožas; tauta suprantama kaip viena kalba kalbanti žmonių grupė, gyvenanti valstybėje, o valstybė yra teritorija, kurioje gyvena tauta, kalbanti viena kalba.

ĮVADAS

Jeigu paklaustume praeivio: ar kalba, tauta ir valstybė yra vertybės, neabejotinai išgirstume vienareikšmį atsakymą – „taip“. Tuomet kyla kitas klausimas – ar žmonija jau turi atsakymą į klausimą „Kas yra vertybė?“ Rašytojas Vytautas Martinkus sako, kad „tai yra tiltas tarp to, kas yra mumyse ir dabarties, kuriai priklausom, ir to, ko dar nėra – mūsų ateitis, tikslai. Vertybė per mūsų šamoneį, valią, vaizduotę mus išplėšia iš dabarties ir veda tolyn“¹. Apie vertybių sistemą kalbama nuo Antikos laikų. Sokratas gilinasi, kas yra dorybė, narsumas, teisingumas, Platonui rūpėjo tiesa, gėris, grožis, išmintis, ryžtas, drąsa, narsumas ir saikingumas. Aristotelis analizavo etines normas. Tomui Akviniečiui vertybės – tai tobulumas, kuris egzistuoja kaip absoliutus gėris. Jis išskiria protingumą, teisingumą, valios dorybę, tikėjimą, viltį ir meilę. Jeanas-Jacquesas Rousseau iškelia laisvės, lygybės, brolybės, žmoniškumo idėjas, o svarbiomis vertybėmis laiko laimę, protą, užuojautą, skatina ugdyti valią, savarankiškumą, aktyvumą. Immanueliui Kantui svarbiausios vertybės – protas, laisvė, pagarba sau pačiam, orumas, pareiga, savarankiškumas, valia ir gėris. XX a. filosofai, pavyzdžiui, Maxas Scheleris, bandė vertybes klasifikuoti į hedonistinę, vitalinę, dvasinę, religinę. Italų filosofas Battista Mondinas teigė, kad vertybės gali būti įvairaus lygio ir

sudaryti tam tikrą hierarchiją. Jis pateikia smulkesnį vertybių skirstymą, kuris daug labiau atitinka XX a. žmogaus gyvenimą ir pažiūras. Šiam straipsniui svarbu, kad jis kaip kultūrinę vertybę išskiria kalbą.

Lietuvių filosofų požiūris į vertybes taip pat skyrėsi. Juozui Girniui svarbiausios vertybės, kuriomis jis pats vadovavosi, buvo katalikiškumas, tautiškumas, inteligentiškumas, veiklumas, šeimyniškumas ir visuomeniškumas. Stasys Šalkauskis ir Antanas Maceina vertybes aiškino lygindami jas su gėrybėmis. Valdas Pruskus savo straipsnyje teigia, kad „kiekviena tauta turi savą vertybinį požiūrį į gamtą, žmones – saviškius ir svetimus, idėjas, daiktus. Šiuo pagrindu ir formuojasi konkrečios tautos vertybinė sistema ir jos kultūra. Vertybinės orientacijos savo ruožtu formuoja ir elgesio modelius, kurie reguliuoja kasdienį tos tautos narių gyvenimą.“²

XX a. pabaigos tyrėjams kyla mintis susidaryti atskiros tautos vertybių hierarchiją. Kaip pavyzdį galima imti *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów* projekto aprašą³, kuriame buvo išskirtos slavams svarbios vertybės, tarp kurių kalba, tauta, liaudis, valstybė, žmonija.

Wilhelmas von Humboldtas teigia, kad tautos kalba reprezentuoja tik jai būdingą pasaulio vaizdą. Tiriant kalbas galima pažinti pasaulėžiūras, t. y. charakterį, būdingą tik tam tikroms tautoms⁴.

XIX a. W. Humboldto teorijos buvo primirštos ir atgimė kaip neohumboltizmas tik XX a. vokiečių autorių darbuose. Žinomiausias iš jų buvo Leo Weisgerberis, tvirtinęs, kad pažinimo turinys yra sukoncentruotas kalboje, per ją pernešamas ir perduodamas ateities kartoms. Tai reiškia, kad kiekviena karta įneša savo, bet besiremiantį tradicija, požiūrį į pasaulį ir negali atsiriboti nuo šios tradicijos vien todėl, kad vartoja tą pačią tautos kalbą – svarbiausią tradicijos nešėją⁵.

Nors vertybės paprastai laikomos filosofų tyrimų objektu, pastaruoju metu vertybių tyrimai remiasi lingvistine analize⁶. Tokie tyrimai yra tarpdalykinės disciplinos – etnolingvistikos – objektas, realizuojamas konceptų analize. Tiriant konceptus galima pažinti tautos mąstymą, savitumą, suvokti, kaip tauta supranta „daiktą“, kaip visuomeniškai įtvirtinamos kalba ir kalbos vartojimu suvokiamos žinios apie pasaulį, kaip kategorizuojami jo reiškiniai, požymiai ir vertinimai. Jerzy Bartmiński, Liublino etnolingvistikos mokyklos įkūrėjas, kalbą tiria ne tik kaip visuomenės komunikaciją lemiančią priemonę, bet ir kaip pačios

kultūros sudėtinę dalį⁷. Jo tikslas – parodyti, kas yra sužadinama kalbančiojo sąmonėje tam tikroje kalbinėje situacijoje, kai žmogus ištaria arba išgirsta žodį tam tikrame kontekste.

Kitas lenkų kalbininkas Janusz Anusiewicz, vietoj *etnolingvistikos* vartojantis *kultūrinės lingvistikos* terminą, iš esmės pagrindiniu jos uždaviniu laiko išsamesnį, visapusiškesnį ir gilesnį žmogaus, jo prigimties, dvasinio gyvenimo esmės – kultūros esmės – pažinimą ir supratimą per kalboje užkoduotą tikrovės suvokimą⁸. Taigi pasirinkti lingvistinio pobūdžio metodologiniai pagrindai – reikšminių žodžių ir su jais siejamų sąvokų nagrinėjimas – pateikia objektyvių ir svarbių duomenų, kurių negali pateikti iki šiol labai paplitę sociologiniai ir istoriniai tyrimai.

Straipsnio tikslas – remiantis kalbinio pasaulio vaizdo metodologija⁹, išgryninti J. Bartmiński ir jo komandos Liubline, atskleisti, kaip jaunimas supranta sąvokas *kalba*, *tauta*, *valstybė*. Ši metodologija plačiai naudojama Lenkijoje ir turi šalininkų Europoje. Ją naudoja daugelis mokslininkų, dirbusių projekte EUROJOS¹⁰ (2009–2015).

KAIP JAUNIMAS SUPRANTA SĄVOKAS *KALBA*, *TAUTA*, *VALSTYBĖ*

„Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“ pateikia 6 žodžio *kalba* reikšmes: (1) žodinio minčių reiškimo sistema; (2) praktinis sugebėjimas reikšti žodžiais mintis; (3) tam tikra minčių reiškimo sistemos atmaina; (4) pašnekesys; (5) viešas kalbėjimas klausytojams; (6) ne žodinis minčių reiškimas. Tame pačiame žodyne žodis *tauta* apibūdinamas labai glaustai: istoriškai susidariusi žmonių bendruo-

menė, turinti bendrą kilmę, žemę, kalbą, istoriją, kultūrą. Žodžio *valstybė* reikšmių 2: (1) organizuota politinė bendruomenė, turinti aukščiausiąją valdžią; (2) tokios bendruomenės valdomas kraštas. Analizuojant žodynų duomenis, galima rekonstruoti leksikografinį pasaulio vaizdą kalboje. Tas vaizdas yra kiek sustabarėjęs ir labai priklauso nuo žodyno pobūdžio, jo sudarymo metodikos, tačiau norint

sužinoti, kaip reikšmės plečiasi arba traukiasi, būtina tirti, kaip tiriamąsias sąvokas supranta šių dienų kalbos vartotojai. Tai leidžia nustatyti, kas sudaro sąvokos branduolį, kurtą ne vienos lietuvių kartos, ir kas sąvokoje atsiranda nauja, nes keičiantis gyvenamajai aplinkai, sąlygoms, sąvokos pasipildo naujomis semomis.

Kadangi šio straipsnio tikslas yra jaunimo sampratos tyrimas, siekiant išsiaiškinti požiūrį į sąvokas KALBA, TAUTA, VALSTYBĖ atliktos studentų apklausos. Anketose buvo klausama: „Kas man yra kalba?“, „Kas man yra tauta?“, „Kas man yra valstybė?“. Savo samprotavimus šiais klausimais pateikė studentai iš Vilniaus universiteto skirtingų fakultetų.

Kalba

Iš apklausų matyti, kad jaunimas supranta, jog kalba nėra tik garsai, raidės ir gramatinės formos, šalia posakių *garsai; garsai ir jų dariniai; garsai, kurie sukuria vaizdinius* atsiranda ir *gestų kalba; gestai; kūno kalba*. Vadinasi suvokiama, kad norint komunikuoti, bendrauti, neužtenka tik lingvistinio faktoriaus. Keliose anketose paminėta, kad *tikra kalba yra ne tik gimtoji, bet ir darbo kalba*, kur darbo kalba suprantama daug plačiau, ne tik kaip anglų, vokiečių ar kitos užsienio kalbos, atsiranda nauja sėma – programavimo kalbos.

Kitas svarbus dalykas yra suvokimas, kad kalba – tai *per tūkstančius metų brenęs, augęs, keitėsis protėvių palikimas, leidžiantis būti visaverčiu Lietuvos piliečiu*. Tai leidžia respondentams susieti save su tauta, valstybe ir net atkreipti dėmesį į

tai, kad kalba – *tautos pagrindas ar didžiausias kiekvienos tautos turtas, vienijimo simbolis ir tikros valstybės požymis*. Kitaip sakant, valstybė ir tauta negali egzistuoti be kalbos, kuri perduoda ne tik pačią identiteto idėją, bet ir *kultūrą, papročius, tradicijas* ir galų gale *istoriją*. Vienoje iš anketų rastas teiginys, kad *tikra kalba yra ta, kuri gali keistis keičiantis jos vartojimui ir taip pat išlaikyti pastovią struktūrą* rodo, kad yra žmonių, kurie supranta, jog kalba kinta, nes keičiasi vartojamoji aplinka ir patys vartotojai.

Šiuo metu, suaktyvėjus propagandiniam karui, keli studentai prisiminė, jog kalba – tai *aštriausias ir pats pavojingiausias ginklas; savotiškas ginklas prieš kitus*.

Labai svarbus ir kalbos kaip žmogaus vizitinės kortelės suvokimas: *kalba yra kiekvieno žmogaus vizitinė kortelė, jeigu kalbėsime apie gimtąją kalbą*. Atrodo, kad palaipsniui ateina suvokimas, jog nuo to, kaip kalbi, priklauso ir požiūris į tave.

Kalbą jaunimas apibūdina ir kaip bendravimo, pasaulio suvokimo, informacijos perteikimo būdą: *kalba skirta tik bendravimui ir informacijos perdavimui*.

Studentai teigia: *jokia kita kalba neįmanoma taip perteikti emocijų ir jausmų, kaip gimtąją kalbą*. Gimtąją kalbą studentai suvokia kaip *vieną pagrindinių tautos skiriamųjų bruožų; prigimtinių žmogaus bruožą, parodantį jo tapatybę, nusakantį istoriją; valstybės skiriamąjį bruožą*. Taip pat kalba laikoma *viena didžiausių vertybių, kurias galėjau perimti iš tėvų, senelių ir kitų protėvių*. Žinoma, suvokiama, kad gimtoji kalba: *tai, kas išskiria mus visus iš kitų valstybių, žmonių; ryšys su tradicijomis ir šaknimis; galų gale tai tautos ar piliečio identitetas; tautinės savimonės dalis*. Atsa-

kymuose kalba labai glaudžiai susiejama su tėvyne ir meile jai.

Atskirai reiktų aptarti sakinius, rastus dviejuose anketose. Pirmame sakinyje matoma abejonė, kad kalboje yra užmaskuotas identitetas ir keliamas klausimas, kiek jis svarbus: *joje yra mūsų identiteto dalis, paslėpta vartosenos subtilumuose, tačiau šio identiteto svarba ir didumas yra labai ginčytini*. Šis sakinytis ypač svarbus tyrimui, nes juo kaip tik siekiama parodyti, kad vis dėlto kalba yra labai svarbi identiteto formavimuisi. Kitas sakinytis tik atspindi atsakymo idėją: *kalba man nėra tautos bendravimo požymis, nes kaip jaunosios maksimalistų kartos atstovė, vis labiau žvelgiu į pasaulį kaip savo tautą*.

Taigi, daugumai respondentų kalba yra bendravimo, darbo priemonė ar įrankis, tačiau ji sieja mus su praeitimi, kultūra, tradicijomis ir tauta, kad ir kur būtume. Matomas ir suvokimas, kad kalba yra sistema ir to sistemiškumo reikia, bet iki galo nesuprantama, kaip tas sistemiškumas turi būti įgyvendinamas. Taip pat akivaizdi svetimžodžių baimė, o tai rodo, kad jauniems žmonėms reiktų tiksliau paaiškinti, kokiais būdais svetimi žodžiai ateina ir kodėl vieni yra tinkami, o kiti ne.

Tauta

Lyginant su kalba, tautos atsakymai labai konkretūs, labai gerai atspindi bendras vyraujančias idėjas. Atsakymuose ryški bendra tendencija: tauta – tam tikras skaičius žmonių, kuriuos kažkas vienija. Taigi tautą vienija tradicijos, kalba, kultūra, papročiai, gyvenamoji vieta, laisvės siekis, protėviai, šventės. Labai svarbu yra ir šeima. Ji gali būti suvokia-

ma dvejopai: šeima kaip mažiausias tautos vienetas arba visa tauta yra *viena didelė, nepalaužiama ir neišskiriama šeima*.

Tautą sieja papročiai, tradicijos, vienybė, kalba, šventės. Pastebėtina, kad ir papročiai, tradicijos akcentuojami savi, bendri tautai, prie tradicijų minimas archajiškumas ir senumas. Atsakymas apibūdinant vienybę *Baltijos kelias* matyt pasirinktas kaip tautos vienybės simbolis, parodantis, ką gali padaryti susivieniję žmonės.

Be jau aptartų vienybės simbolių, tokių kaip kultūra, istorija, vertybės, tradicijos, kalba, dar išryškėjo gyvenamoji aplinka, tai yra, *gamta, miškai, jūra*. Iš respondentų atsakymų matyti, kad vienybės išraiška yra *jėga* arba konkrečiau – *valstybės jėga*, o jėga atsispindi *nepriklausomybės kovose*.

Atskirai reiktų aptarti atsakymus: *plačiąja prasme tauta – valstybė* ir *Lietuva*. Iš jų galima daryti išvadą, kad nors ir mažai daliai respondentų, bet tauta ir valstybė yra vienas nuo kito neatsiejami. Matyt, čia atsispindi dvejopas lietuvių požiūris į valstybę: tautinę valstybę ir pilietinę valstybę. Gali būti, kad šitaip atsispindi vis didėjantis nusivylimas valstybe. Jaunimas save pradeda sieti tik su tauta, bet ne su valstybe. Nežinia, ar jau aptartos priežastys, ar naujieji vėjai nulėmė, kad du respondentai tautą įvertino kaip *niekam nereikalingą žmonių suskirstymą*. Blieka pasidžiaugti, kad tokių atsakymų buvo tik du.

Valstybė

Apie ją geriausia pradėti nuo citatos iš vienos anketos: *be valstybės žmogus negali jaustis tikru žmogumi ir neturi vidinės*

ramybės. Galima teigti, kad ši citata geriausiai atspindi pagrindinę visų atsakymų idėją. Pagrindiniai raktiniai žodžiai yra teritorija ir vieta, kuriuos papildo smulkesnieji: žemė, žemės plotas, kraštas. Ši apribota vieta ar teritorija ypatinga tuo, kad tai *teritorija, kurią valdo ir joje gyvena viena tauta*. Be tautos teritorijai, ar tiksliau valstybei, būdinga įstatymai, valdžia, bendra kalba, kultūra: *teritorija, kurioje gyvenantys žmonės laikosi savo įstatymų, požiūrių, turi bendrą kalbą; teritorija, kuri turi savo įstatymus, gyventojus bei valdžią*. Respondentams valstybė siejasi ir su tam tikru emociniu krūviu: *vieta, kuri sukelia emocijų sūkurį; vieta, kurios kvapą žinai ir jis mieliausias*. Žinoma, be emocijų labai svarbus yra pritaipimo, laisvės ir galimybių turėjimo jausmas: *vieta, kur saugu, galima būti savimi, laimingai gyventi; vieta, kur atsižvelgiama į žmonių nuomonę, jų laisvės, jų teises ir galimybes*. Jaunimui su valstybe siejasi ir namai. Bet tai ne bet kokie namai, tai nuosavi namai, iš kurių nesisinori išvykti, arba namai, kurių į nieką nekeisčiau, nors tai gali būti ir bendri namai, kuriuos statome visi. Respondentai atskleidė ir labai svarbų, įdomų valstybės bruožą – gebėjimą formuoti asmenybę: *kraštas, kuris formuoja žmogų tokį, koks jis yra*. Iš esmės vien šis teiginys patvirtina, kad valstybė greta tautos ir kalbos yra pagrindinės žmogaus vertybės.

Valstybėje labai svarbus vaidmuo tenka ir piliečiams. Jie įkūnija valstybės ir joje gyvenančių žmonių tarpusavio sąveiką, kur *piliečiai atlieka savo pareigas*, o valstybė juos gina (*ginami piliečiai*). Čia reiktų paminėti atsakymus, kuriuose nurodomos konkrečios valstybės, tai yra

Lietuva ir LDK, kur LDK atspindi tam tikrą pilietinės valstybės modelį, kai kalba ar kultūra nėra esminiai skiriamieji požymiai, o priklausymas valstybei yra labiau moralinis, psichologinis. Lietuva šiame kontekste yra valstybė, kurioje kiekvienas, turintis pilietybę, yra svarbus, net jeigu jis nėra lietuvis. Daugiausiai respondentų pabrėžia tautinės valstybės idėją, nors keliuose anketose teigiama, kad valstybė yra: *teritorija, kurioje gyvena, bent viena, dominuojanti tauta; teritorija, kurioje gyvena tam tikros tautos ar tautų žmonės*.

Atskirai reiktų aptarti atsakymus, kur valstybė siejama su valdžia. Kiek galima matyti iš atsakymų, tai yra tarsi vienas kito sinonimai. Tiek valdžia, tiek sistema turi būti centralizuotos (*centralizuota sistema*) ir dirbti savo žmonių, piliečių labui (*valdžia, kuri dirba tautos labui; valdžia, besirūpinanti savo šalies, savo piliečių gerove*). Tačiau šie teiginiai kiek prieštarauja piliečių raktiniams žodžiams. Labiausiai tikėtina, kad piliečiai dirba valstybei, ne valdžiai, o valstybė, ne valdžia, rūpinasi savo piliečiais. Iš esmės matyti, kad atsakinėjusiųjų galvoje egzistuoja vaizdas, jog valdžią jiems kažkas paskyrė, ir nesupratus, kad valdžia tėra tik valstybės dėdama, kurią renka piliečiai. Turbūt būtų galima teigti, kad dalies lietuvių mąstyme valdžia dažnai net pakeičia valstybę. Toks klaidingas mąstymas yra pavojingas valstybės gyvavimui, nes nusivylimas valdžia pasireiškia nepasitenkinimu valstybe.

Gana ryškiai pabrėžiamas ekonomikos ir politikos vaidmuo valstybės gyvenime: *ekonomiškai ir politiškai funkcionuojantis darinys, turintis apibrėžtą teritoriją*. Pabrėžiama, kad kiekvienas privalo dirb-

ti valstybei (*organizacija, kurioje kiekvienas turi atlikti savo pareigas*), o valstybė turi stengtis dėl savo piliečių (*oficialų statusą turinti organizacija, leidžianti įstatymus, užtikrinanti piliečių interesus*). Be to, kad valstybės labui reikia dirbti, dar dėl jos reikia ir kovoti (*tėvynė, dėl kurios reikia kovoti*), tik greičiausiai reiktų tą kovą suprasti ne tik kaip ginkluotą ar taikų pasipriešinimą, bet ir stengimąsi dirbti ir kiek galima daugiau atiduoti valstybei.

Atskirai reiktų aptarti neigiamus atsakymus apie valstybę. Kiek paprastesnis atsakymas yra, kad valstybė – tai struktūra, reikalinga tam tikrai žmonių grupei valdyti. Iš šio atsakymo atrodo, kad

valstybė yra primesta. Žinoma, tai nėra toks kategoriškas teiginys kaip valstybė yra niekam nereikalingas žmonių suskirstymas. Svarstyтина, ar tai naujų laikų mintys, bet viename iš atsakymų matyti, kad tokios antivalstybinės mintys grindžiamos gražiais kosmopolitinais teiginiais: *Valstybė tai apgyvendinta teritorija, kuriai rūpi tik jos gyventojų interesai ir visai jokios empatijos kitų atžvilgiu, o juk gyvename žemėje, ne Lietuvoje, todėl man nepatinka valstybių idėja. Be valstybių žmonės labiau rūpintųsi bendrais interesais*. Pačios idėjos gal ir gražios, bet skamba ne naujai ir lieka tik pasidžiaugti, kad tokio tipo atsakymų yra nedaug.

IŠVADOS

Lyginant visų trijų sąvokų analizę, galima pastebėti, kad nors kalba, tauta ir valstybė iš pirmo žvilgsnio yra skirtingi dalykai, bet jaunimo sąmonėje jie yra vienas nuo kito neatskiriami:

- Kalba suprantama kaip tautos bendravimo priemonė ar valstybės skiriamasis bruožas.
- Tauta suprantama kaip viena kalba kalbanti žmonių grupė gyvenanti valstybėje.

- Valstybė yra teritorija, kurioje gyvena tauta, kalbanti viena kalba.

Iš esmės galima teigti, kad jaunimo sąmonėje tebėra gyvas XIX a. Tautų pavasario idėjų suformuotas vaizdinys, kad tauta turi atgauti istorinę žemę, paversiti ją saugia tėvyne tautai ir joje kurti tautą, kad kalba yra tautos pagrindas, o pasiremdamas savo kalba tautos kuria valstybes.

Literatūra ir nuorodos

¹ Deimantė Daugintytė, Rašytojas V. Martinkus: „Neįmanoma palaidoti vertybių, nes tada laidosim patys save“, *Literatūra ir menas*, 2012 gruodžio 11 d., prieiga per internetą: < <http://literaturairmenas.lt/pokalbiai/574-rasytojas-v-martinkus-neimanoma-palaidoti-vertybi-nes-tada-laidosim-patys-save> > [žr. 2018-01-30]

² Valdas Pruskus, Vertybės ir kultūrinis identitetas komunikacijos kontekste, *Logos* 76, 2013, p. 182–188.

³ Jerzy Bartmiński, *Polskie wartości w europejskiej aksjoserferze*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2014, s. 343–344.

⁴ Aloyzas Gudavičius, *Etnolingvistika: (tauta kalboje)*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2009, p. 18.

⁵ Grzegorz Żuk, *Językowy obraz świata w polskiej lingwistyce przełomu wieków, Przeobrażenie w języku i komunikacji medialnej na przełomie XX i XXI wieku*. Chełm: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie, 2010, s. 240–241.

- ⁶ 2017 m. pasirodė pirmoji lingvistinė vertybių studija – kolektyvinė monografija: K. Rutkovska, M. Smetona, I. Smetonienė, *Vertybės lietuvių pasaulėvaizdyje* (Vilnius: Akademine leidyba), kurioje pateikta UGNIES, VANDENS, NAMŲ, ŠEIMOS, DARBO, EUROPOS, GARBĖS ir LAISVĖS konceptų analizė.
- ⁷ Jerzy Bartmiński, O “Słowniku stereotypów i symboli ludowych”, *Słownik stereotypów i symboli ludowych*, t. 1, cz. 1. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 1996, s. 18.
- ⁸ Janusz Anusiewicz, Kulturowa teoria języka. Zarys problematyki, *Język a kultura*, t. 1. Wrocław, 1991, s. 18–19.
- ⁹ Koncepto aprašyme yra naudojama sisteminių duomenų, įvairių diskursų analizė ir pažintinio, kognityvinio tipo anketos, skirtos atskleisti, kaip respondentai supranta žodžius. Metodologija reikalauja tirti studentų grupes, mažiau-

siai 100 žmonių (50 % moterų, 50 % vyrų, iš humanitarinių ir tikslųjų mokslų kryptių). Studentai paprastai yra ta grupė, kuri dar yra išlaikiusi tėvų, senelių požiūrį, bet šis požiūris jau įgavęs naujų aspektų mokykloje, universitete. Svarbiausia, ji labiau susijusi su dabartimi, lengviau pasiekia informaciją naudodamasi naujausiomis technologijomis, socialiniais tinklais, žiniasklaida.

- ¹⁰ EUROJOS (Grant NPRH nr 0132/NPRH2/H12/81/2012) yra tarptautinis projektas, kuriame dalyvavo mokslininkai iš 16 valstybių. J. Bartmińskis pakvietė jame dalyvauti ir tris mokslininkus iš Lietuvos: K. Rutkovską, I. Smetonienę ir M. Smetoną. Projekto dalyviai buvo mokomi konceptų analizės, gilinosi į lenkų kognityvinės etnolingvistikos metodologiją, rašė konceptus aksiologiniam žodynui „Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów“.